

INTERVENCIÓ D'ÀNGELS BALDÓ
de la FUNDACIÓ RANDA LLUÍS M. XIRINACS
A LA PRESENTACIÓ DEL LLIBRE

AMIC I AMAT. Tres homes de Déu en diàleg
RAMON LLULL *Llibre d'Amic e Amat* (1283) - JACINT VERDAGUER *Perles*
(1896) - LLUÍS M. XIRINACS *Darreres espurnes* (2007)
Balasch Editor. 2016

ATENEU BARCELONÈS 10 de gener de 2017

Introducció

Ens convoquen avui els texts de tres grans catalans: el Doctor il·luminat, divulgador de ciència; Un sacerdot calumniat, símbol de la catalanitat i un Profeta dempeus, com *olivera bíblica*: tots ells teixeixen uns escrits poètics i místics, on sense dubte el darrer per cronologia, en Lluís Maria Xirinacs, entra en diàleg profund amb l'obra de l'autor medieval i el de la Renaixença, connectant el passat rememorat i congriant, al mateix temps les possibilitats del futur, que tot i ser incognoscible, es pot fer palès en l'acció present.

Darreres espurnes és un text manuscrit de Lluís Maria Xirinacs amb motiu del *vot de lliurament total*, voluntari i joiós, de la pròpia vida el dia del seu 75è aniversari, el 6 d'agost de 2007. La decisió estava presa. Així ens ho ha mostrat el seu amic i metge personal, Joan Parès, qui tenia constància des de 1999, dels detalls i circumstàncies de la seva ofrena, i és a ell en persona en qui Lluís Maria lliurà i confià els documents que avui es presenten. Entre l'1 d'agost de 2002 i 6 d'agost de 2007, Xirinacs escriu sistemàticament notes personals en un dietari que ell mateix anomena: "Cinc anys" Sein zum Tode (ser per a la mort). El 6/3/2006 escriu:

"Dono la meua vida perquè vull.
La dono a l'univers sencer.
Especialment la dono als oprimits de la terra
I a la terra oprimida."
[fi de la cita]

Tot i ser ben conscient que es tergiversarà el sentit de la seva comesa, el dimarts 10.07.2007, escriu a *Darreres espurnes*:

"Arribo als meus setanta-cinc anys i dono la meua vida sense que ningú me la vulgui prendre, ben lliurement, per certificar-me i certificar-vos que, en tota la

meva lluita anterior, tenia la voluntat inequívoca de jugar-m'ho tot." [final de cita]

Aquesta voluntat inequívoca ve avalada per més de 40 anys de lluita a favor dels oprimits i de l'alliberament dels pobles, i, en particular, de la nació catalana;

"He viscut lluitant contra aquesta esclavitud tots els anys de la meua vida adulta." [en recorda a *Acte de sobirania*]

Lluís Maria Xirinacs certament ho va posar tot en joc: demòtica, política, vagues de fam fins a 42 dies, empresonaments, plantada dempeus al Senat, protesta davant la presó Model de Barcelona, de nou plantada dempeus a la plaça de Sant Jaume... Aquestes són dades de la seva vida pública i conegudes per tothom. Avui, ja formem part dels fets, són objecte de la investigació històrica; tanmateix aquella experiència humana brollava d'una font, d'una deu interna d'un subjecte excepcional, dedicat a l'estudi, recerca i comprensió de tot allò abastable per la intel·ligència. Aquesta força, que al text se'ns presenta com el vincle (*amor místic*) a l'Amat, és el motor que va emprendre Xirinacs a orientar la vida com a lliurament constant a l'altre fins la fusió "bosònica" en la dació final.

El text

Darreres espurnes, acompanyat a ben morir pel mestre Ramon Llull pren com a punt de partida la intenció de donació total i se situa en connexió profunda amb el silenci humà. Xirinacs pren els versos d'Amic i Amat de Llull com a suport a la reflexió del propi acte de sobirania; els segueix, de manera no sistemàtica, des de l'1 al 50. A diferència dels versicles lul·lians que contenen un cant contemplatiu diari, fins a arribar als 366 de l'any; Lluís Maria se centra en els 50 primers versos de Llull i els reinterpreta. Escriu cada dia des del divendres 6 de juliol fins al diumenge 5 d'agost, però el seu ritme no és a versicle diari sinó que en ocasions en comenta dos o tres, arribant fins a 6 en un mateix dia, el 3 d'agost.

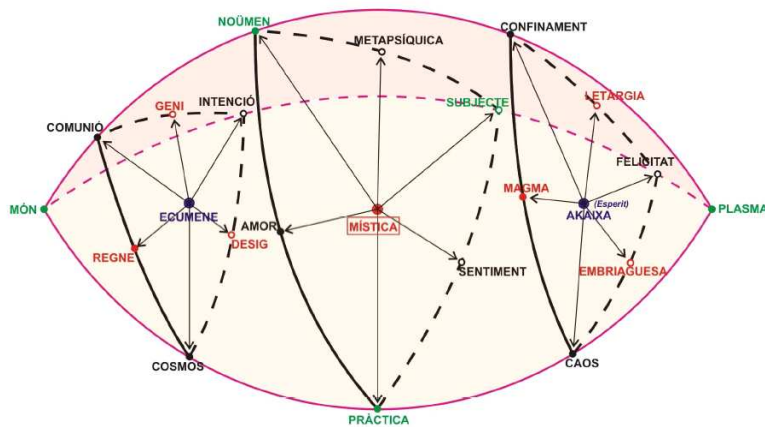
En el manuscrit deixa primer constància de la data, en números, a continuació numera les pròpies reflexions (fins a 50) i a cada comentari posa un títol. Precedeix a la numeració l'encapçalament *Amanç (qui estima, l'enamorat per sempre)* i només en dues ocasions el 17, *Des de l'altra banda*, i el 29, *Major do*, corresponents al 21 i 27 de juliol respectivament, canvia l'epígraf *Amanç* per *Amat*; on ens mostra una versió nova, descentrada, des de la perspectiva de la transcendència: "*aquesta vegada jo sóc "l'Amat" i els meus amics són "l'Amic"*".

Estructuralment podem distingir un pròleg inicial, majoritàriament en prosa, des del dia 6 fins el 9 de juliol i a on inclou només la glossa del primer versicle d'*Amic i Amat* de Lull. En aquests texts detalla el camí místic, que l'encamina cap al silenci, prenent la naturalesa com a figura simbòlica i descrivint el lloc, on va decidir cedir la vida també per l'alliberament del nostre poble. La imatge és força potent, La Taga, la Mare, la senyora, el serrat de Sant Amanç, que contempla la "Taga dels seus somnis" separats encara pel Coll de Jou; inclou a més el detall dibuixat per la pròpia mà dels paratges on el seu cos va ser trobat finalment sense vida. Aquest pròleg culmina amb la certificació de la donació i de la consciència d'alliberament per la qual ve precedida.

Després de les pàgines introductòries, Lluís Maria entra en un diàleg multipolar: amb l'Amat, amb el Mestre Ramon, amb els amics, amb el propi model filosòfic, el qual es converteix en imprescindible, en vertadera clau per a la comprensió del text. Respecte del model, el nucli que desenvolupa fonamentalment és el fus de **Mística**, una de les categories del Globàlium, de l'amor místic que des de la vivència del **Subjecte** (Lluís Maria) es dirigeix lliurement però decidida cap a l'Amat, unió profunda de la vida (**Noümen**). Ho ressegueix des de tots els camins possibles i marca els processos amb precisió geomètrica, segons model global, per arribar a obtenir simbòlicament les claus de la porta de l'Amat (Amanç 41) que són lliurades superant necessàriament el principi de no-contradicció, ens diu:

"E" ("i"): la clau de l'Amor/No: trobar-se o mesclar-se No: l'Amic o l'Amat/
Això i allò/ (...) Trobar-se els dos i mesclar-se/ i fondre's en un/L'Amic i l'Amat.
"I" és la clau de l'amor. (fi de la cita)

Aquesta és la clau que dóna pas a la dissolució del **Subjecte mundà intencional** (l'esperit de Lluís Maria) a l'assoliment del **Subjecte plàsmic feliç** (Lluís Maria de l'esperit). Com ens recorda a Amat 29 "Jo sóc es féu no-res" (*ekénose*, el buit o la plenitud de l'amor).

El model

És potser necessari dir aquí algunes paraules en relació al model filosòfic de Lluís Maria, com hem indicat, imprescindible per a la comprensió dels textos i per això mateix, l'editor ens ofereix, a l'Apèndix III una *Iniciació d'urgència al Globàlium*, així com un glossari dels termes més destacats, ens ho ofereix de la mà del poeta Josep Colet, amic i intèrpret del model de Xirinacs.

Lluís Maria Xirinacs portava des dels 18 anys elaborant un model filosòfic, inspirat en l'ars lul·liana i també en altres intents contemporanis de categorització ontològica de la realitat (E. Morin, W. Quine, Theodor Adorno, Ferrater Mora (integracionisme)), que permetés ordenar lògicament els conceptes ordinaris i/o científics que utilitzem habitualment. Vindria a ser una mena de diccionari però que no seguís criteris tan aleatoris com l'ordenació alfabètica; o també una pissarra, *framework*, una topologia o descripció d'espais on poder organitzar lògicament els conceptes. Xirinacs acostumava també a utilitzar la metàfora del piano, on les notes (en el nostre cas, les categories mentals) són fixades i afinades rigorosament al llarg del teclat, de manera que l'instrument ens permet interpretar infinitud de partitures. Es tractava, per tant, inicialment d'identificar els punts de referència, les categories supremes i, a partir d'aquesta tria, tots els altres conceptes es col·locarien de forma mecànica per pures relacions geomètriques amb els punts de referència. Va assajar inicialment una *Ars minor*, composta de 26

categories al voltant de 6 eixos fonamentals i posteriorment va elevar a 80 aquestes referències afegint dos eixos cardinals nous en una mena d'*Ars magna (Ars ultima generalis)*, que anomenà Model major. Mentre que l'espai topològic de Ramon Llull es basa en la geometria euclidiana, Xirinacs empra una topologia corba de quatre dimensions, basada en la geometria de Riemann o en l'espai físic einsteinià.

Aquest model va ser l'objecte de la tesi de doctorat que Lluís Maria Xirinacs va presentar a la Facultat de filosofia de Universitat de Barcelona tenint com a director de tesi al dr. Antonio Aguilera Pedrosa, (Dpt. Ha. de la Filosofia, Estètica i Fil. de la Cultura). La tesi fou llegida el 19 de desembre de 1997 davant del Tribunal que presidia el Dr. Jordi Sales i va obtenir el reconeixement de l'excel·lència amb "cum laude".

En el Globàlium, la curvatura del model geomètric riemannià permet donar suport al moviment dialèctic dels conceptes i, per tant, al pas a la diferència. Es parteix de principis axiomàtics que es van desplegant de forma matemàtica. L'axioma inicial és un espai topològic zero (Dialèctica 0) anomenada Mònada o Matriu-llavor que tot ho conté en un sol punt geomètric (0 dimensions).

El següent pas axiomàtic: amb la dialèctica de primer grau (D1), comença l'obertura de l'espai ontològic (geomètricament, la línia) i d'aquí sorgeixen les categories referencials. Està constituïda per 4 conceptes fonamentals: cernent – parença – tensió – voltant, que constituïran 4 díades enfrontades en base a la seva posició geomètrica i d'elles sorgiran les 8 categories fonamentals del Globàlium:

(cernent) **TEO**-; discerniment - **PRA** concerniment

(parença) **FEN**-; aparença - **NOU** desparença

(tensió) **SUB**- intensió – **OBJ** extensió i els eixos nous

(voltant) **MON**- evolució - **PLAsma** involució

Convencionalment aquestes categories es representen en color verd. Aquests són els punts de referència, la resta és una *ars combinatòria*, a on el que es necessita és afinar per trobar encertadament la paraula categorial adequada, com en la taula dels elements de Mendelejev, ens deia.

Les relacions entre les categories de D1 produiran necessàriament les tríades, (dialèctica de segon grau D2) (geomètricament correspon al pla: la circumferència). Es consumeixen totes les possibilitats combinatòries entre les categories fonamentals:

cernent-parença; cernent-tensió; cernent-voltant;

tensió-parença; tensió-voltant.

En surten 24 categories en el nivell (per convenció representades en color negre). Per exemple, **COSMOVISIÓ** és la categoria que respon a la relació cernent en sentit teòric (discerniment) i voltant (evolució) en sentit mundà; per tant, la categoria Cosmovisió pot ser definida de manera mecànica en el model com a **teoria mundana** o **món abstracte**.

Un nou nivell de dialèctica 3 es dóna combinant tètades (geomètricament, volum esfèric de 3 dimensions):

cernent-parença-tensió; cernent-parença-voltant;

cernent-tensió-voltant i

parença-tensió-voltant; d'on sorgeixen 32 categories per relació (per convenció representades en color vermell). Per exemple, **Mística**, seguint el sistema mecànic descrit anteriorment es pot definir a partir dels elements que conté, com una mena d'ADN, com la **pràctica noümenica subjectiva** o l'**amor subjectiu**.

Finalment s'afegeix una dialèctica 4, en un espai de 4 dimensions, (geomètricament, volum hiperesfèric) que sorgeix de la combinatòria a 4

cernent-parença-tensió-voltant

i que dóna lloc a 16 categories (per convenció representades en color blau). Per exemple, **COMUNITAT**, la definim mecànicament com: **Pràctica fenomènica subjectiva mundana**.

[Nota: L'edició que es presenta, conserva els colors originals de forma que resulta fàcil situar cada categoria en el nivell corresponent.]

Atès que el model es genera per pures relacions geomètriques en un espai de 4 dimensions, seguint principis de la geometria corba riemanniana, totes les categories estan relacionades entre si per distàncies mesurables, i no existeix un punt central privilegiat de forma que qualsevol categoria pot ser pensada com a centre, així es poden establir àrees de conceptes afins, neutres i allunyats per a cada categoria, considerant que cada una té el seu propi antiterme, és a dir, el punt geomètric oposat, les antípodes del terme, corresponent al seu propi nivell. Per exemple, **Mística** és l'antiterme de **Lògica**, això vol dir que comparteixen el mateix nivell, són de dialèctica 3 però en sentit contrari, és a dir, que l'ADN de **Mística** es nodreix de les categories fonamentals **Prà-NOU-SUB**, mentre que **Lògica** ho fa de les díades oposades **TEO-FEN-OBJ**.

Globàlium serveix, doncs de mapa mental i és alhora un model de models perquè no exclou ans integra (la "i", que hem comentat més amunt) les

diferents cosmovisions o ideologies, les quals podran ser interpretades a partir dels paràmetres esmentats. No és *el* model sinó un model d'entre els possibles i en Lluís Maria ens animava a falsar-lo utilitzant-lo en la nostra vida quotidiana i professional, i si fos el cas, ajustant-lo o corregint-lo.

Conclusió

A *Darreres espurnes*, Xirinacs utilitza fonamentalment les àrees vinculades a la intersecció de cinc categories de dialèctica 1 i les seves derivades: **Subjecte-Pràctica-Noümen-Món-Plasma**, el centre la qual és **Mística (dialèctica 3)**. Hi ha segons el model explicat, una mística plàsmica, seguida fonamentalment per les tradicions orientals, especialment el budisme i una mística mundana, orientada al consens social. Xirinacs navega des del **Subjecte**, practico-noümenic, cap a les categories plàsmiques de quietud i serenor de l'esperit, **Akaixa (dialèctica 4)**, retornant en bucle fins les mundanes, presidides per **Ecumene (també de dialèctica 4)**; on es produeix la dissolució de la identitat en el consens i la fraternitat universal.

A través del model, que és a l'estil de Lull, una màquina per facilitar el pensar i com si d'unes ulleres es tractés, Xirinacs ha treballat, viscut i estudiat la nostra realitat i, sens dubte, l'ha utilitzat per analitzar la pròpia acció i la dels altres, incorporant aquestes aplicacions a l'acció responsable amb si mateix i amb la comunitat. Testimoniatge d'aquesta acció conscient fou el seu compromís innegable amb la justícia i la llibertat i la denúncia clara davant de totes les instàncies dels abusos de poder, com s'evidencia en el text escrit amb motiu del Premi Memorial Joan XXIII, atorgat el 1973:

“Sabem que la construcció de l'embat de la Pau (ECU), ens demana una guerra perpètua,(FEN) contra el fort mentre siguem febles, i contra nosaltres mateixos quan siguem forts.” (SUB) [fi de la cita]

Aquest compromís amb la llibertat i la denúncia de l'opressió es fa present en la vida i en la tria per a la pròpia mort, en les paraules ja recordades:

“per certificar-me i certificar-vos que, en tota la meva lluita anterior, tenia la voluntat inequívoca de jugar-m'ho tot” [cita dels Cinc anys]

Darreres espurnes és, doncs, tot un repte per al lector que gosi endinsar-se perquè ens interpel·la des de la transcendència i ens emmiralla amb la pròpia mort, fent ben vives les paraules del poeta:

Digne, assotat per l'horda dels dèspotes,
ressec de set i muntanya altívola,
desplegues una mostra de vida
i, fumejant, un poble t'acompanya.

Moltes gràcies, Àb 10-01-17

De l'ODA A XIRINACS. Joan Brossa. 2 de març de 1975